

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi polji. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 19.

V Ljubljani, 1. oktobra 1876.

Tečaj XVI.

Šesti občni zbor Cecilijine družbe v Gradcu.

(Konec.)

Da bi se pa pravo cerkveno petje tudi po širokem katoliškem svetu razširilo, zato napravlja vsako leto občne zборе po različnih mestih, pri katerih se pojo pesmi med Božjo službo koralno in mnogoglasno, ter se družbeniki posvetujejo o društvenih zadevah. In letos je bil 6. občni zbor v Gradcu, v prvič na Avstrijskem. Pod vodstvom kapelnika škofijske cerkve v Regensburgu, g. Haberla, so se zbrali cerkveni pevci iz Regensburga, potlej iz Admonta, Št. Lamperta, Bruka, Riegersburga in Uebelbacha Sekovske škofije k poskušnjam 27., 28. in 29. avgusta. Popoldan 29. avgusta ob 6. so stopili očitno na kor škofijske cerkve in so peli lavretanske litanije od Rinaldija di Mel (16. stol.) in „Tantum ergo“ od Hanischa. V litanijah se je vrstilo mnogoglasno petje s častitljivim koralom in kakor glasovi iz drugih svetov so se širili ti sveti glasovi po cerkvi. Drugi dan so peli ob 7. lahko mašo od Greitha, da se je pričujočim dirigentom pokazalo, kako se dajo tudi lahke maše in sicer z malimi močmi izpeljati. Ob $\frac{1}{2}$ 9 pa je imel prelat g. Dr. Büchinger svojo zlato mašo z azistenco 197 duhovnov, pri maši se je pela „Missa Papae Marcelli“ od Palestrinija in potem „Te Deum“ od Witta. Kdor bi se hotel prepričati o veličastnosti teh spevov, mora jih sam slišati, popisati se to ne da. Ob $\frac{1}{2}$ 4 so bile večernice, pri katerih so zopet peli psalme različnih starih mojstrov, himno pa koralno. Naj ne zabim omeniti, da koral ni nič groznega ali dolgočasnega, kakor bi si kdo domišljjal, ampak dobro izpeljan je ljubeznjivo, prijazno in veličastno petje. O 6. je bilo obiskanje sv. Rešnjega telesa, pri katerem so peli 12 šte-

Levstik

vilk od novih skladateljev v stroki cerkvenega petja. Tukaj smo zopet lahko opazovali, kako velik je razloček med radostjo, ktera se na pr. pri „Alleluja“ v gradualih do neba vzdiguje, in pa med valcerji in drugimi enakimi nespodobnostmi, kateri imajo radost pobožnega duha nadomestovati. V četrtek ob 7. je bila črna maša in pel se je „Requiem“ od Hallerja, ob 9. so pa škof Zwerger imeli veliko mašo in pela se je maša: „Qual donna“ od Orlando di Lasso. Popoldan ob 3. je bil križev pot od Witta in ob 6. zopet obiskanje sv. Rešnjega telesa z mnogimi duhovnimi spevi starih mojstrov. Naj še to omenim, da se je „introitus, graduale, offertorium in communio“ vselej pelo tako, kakor obred tistega dne tirja, in tako se je kor povse skladal z mašnikom pred altarjem. To se je pelo ali koralno ali mnogospavno. Pri „gloria in credo“ se še beseda ni izpustila, nikar pa, da bi se bili ti cerkveni spevi krajšali, ali se stavki poljubno predstavljali ali pa polovica ali še več ko tretjina izpustila. Tako pačenje liturgije je cerkev v mnogih zborih naravnost prepovedala.

Po mašah so bili oba dni zbori vseh vdeležnikov, v katerih so govorniki pričujoče živo spodbujali k gojitvi liturgičnega petja, med njimi tudi škof Zwerger, kateri so na koncu sej vselej pričujoče blagoslovili. Zvečer so bila zbirališča vdeležnikov v Puntigamovi pivarni, kjer je izvrstno igrala banda Franc Karlovega polka. Tukaj je drug večer tudi razveseljeval kor dečkov iz Regensburga pričujoče z dvema sprevoma pod vodstvom Rennerja iz njegovih „Regensburger Oberquartette“. Ako si pa, dragi čitatelj, domišljuješ, Bog vé, kakove moči so bili pevci, kateri so vse izverševali, se zelo motiš. Iz Regensburga so prišli mali dečki, kakoršne vidimo vsak dan iz naših šol ven in noter hoditi, tudi iz Štajerskega so bili dečki, in sicer mnogo kmetiških; deklic gosposkih sem videl samo dvoje in troje kmečkih. Tenor in bas so zastopali pevci dotičnih korov in njih dirigentje. Vseh skup jih je znalo biti od 50 do 60.

Gostje so se bili zbrali v prav obilnem številu iz vsega Nemškega, Českega, iz Ogerske, celo iz Francozke. Slovencev iz Kranjskega je bilo 11, med tem 1 učitelj. Trije iz Gorice, rojeni Krajnci, so prišli v imenu pevskega društva „Slavca“ v Gorici. Društvo je dalo po gosp. Vidicu zboru sporočiti, da izvoli za svojega častnega uda dr. Witta, glavnega predsednika Cecilijine družbe, kateri zavoljo bolehnosti ni mogel k zboru priti. To vest je zbor z gromovito pohvalo sprejel. Gradčani so se od kraja bolj malo menili za produkcije. Ali, ko se je glas lepote cerkvenega petja zmiraj bolj po mestu razširjal, se je tudi cerkev zmiraj bolj polnila, in zadnji večer je bila posebno z gospodo prenapolnjena. Kar je pa še posebno vse hvale vredno, ljudstvo se je sploh spoštljivo obnašalo, in bralo se je pričujočim na obrazih, da jim globoko v srce sega,

kar slišijo. Naj „Učiteljski Tovariš“ to sporoča svojim bratom, kateri imajo večidel še zmiraj nalogo pri najsvetejših opravilih s petjem sodelovati. Naj nam bo to velikansko gibanje na polji cerkvenega petja, katero se vže razširja ne le samo po Nemških deželah, ampak tudi čez Poljsko, Češko, Ogrsko, Belgijo, Francijo, Anglijo, celo Ameriko, naj nam bo, pravim, to gibanje v pomislek, ali ne bi tudi mi Slovenci jeli misliti na to, kako bi se tudi pri nas petje dalo vravnati po volji in poveljih katoliške cerkve. To je pa tudi pomiselka vredno iz národnega obzira. Zakaj, to je gotova resnica, da vmetno petje vpliva odgojilno na narode, in nobeno drugo petje (se ve da vmetno) se ne more stalno razširiti in vkoreniniti v zadnjem gorskem kotu, kakor le cerkveno petje. To spoznajo dobro nemške vlade. Zato pa podpirajo, še celo denarno, može, da se morejo Cecilijinih zborov vdeleževati. Škoda, da se je bila ta reč med nami Slovenci nekoliko prezrla, akoravno je bila vže sem ter tje naznanjena, drugače bi se bil zbora gotovo še sem ter tje kak g. učitelj iz Slovenskega vdeležil. Za pot bi mu gotovo ne bilo nikoli žal in brez sadu to potovanje tudi ne bilo ostalo.

Valentin Vodnik.

VI. Spoznavši napake učenika svojega M. Pohlina — sklene Vodnik vzbujevan po Zoisu rojakom svojim spisati dobro slovnico in pošten slovar, in res neutrudoma nabira za slovar, kterega je oménil že l. 1802 „Brünner Tagblatt Nro. 63“ in v katerem je dal kratko sporočilo l. 1806 „Laibach. Wochenblatt Nro. 25. 26“, ter spisuje slovnico, katero doverši v nemški besedi l. 1807. Kako ga tedaj skoro v norcéh Kopitar prehití s svojo slovnico, in kako mu je to po njegovem odhodu na Dunaj potolažen po baronu Zoisu popravljal Vodnik in doveršiti pomagal, pripoveduje Kopitar sam v svojem lastnem opisovanji (Gramm. der Slav. Sprach. Kop. S. 388; Slav. Bibl. Mikl. 1851; Koledarč. Bleiweis. 1855 str. 24; Kop. gesamm. Schrift. Mikl. 1857. Selbstbiographie itd.)

L. 1806 je bil Vodnik latinskim šolam predstojnik, dokler jim l. 1807 prefekt postane sloveči Fr. Hladnik (r. 1773, u. 1844). Tedaj so preravnali nekoliko šolstvo, in po novem načertu naj bi se povéstnica pričlenjala učiti z zgodovino domačo. V ta namen spiše Vodnik knjigo, in prefekt Hladnik izroči spis njegov vladi s pristavkom, da je dobro jedro, in res poterjena za šolsko knjigo pride na svetlo: 11) **Geschichte des Herzogthums Krain, des Gebiethes von Triest und der Grafschaft Görz.** Wien, k. k. Schulbüch. Verschleiss. 1809. 1812. 8° S. 58. — Knjiga ta je spisana sicer v nemškem jeziku, toda s slovenskim peresom in — sercem, po dobrih virih, ki se ob strani naznanjajo. Po Vodnikovi smerti jo je prof. Richter pomnožil do l. 1820 in natisnjena spet v zalogi

šolskih bukev na Dunaju v 8° S. 84 l. 1825 je rabila učencem druge latinske šole do l. 1848, in obžalovati je, da se nauk ta o lastni domovini pogreša še zdaj po srednjih šolah. Da si je Vodnik časih potožil, da ne zná pisati prav po nemški, je vendar krepka tudi nemščina njegova. V dokaz bodi, kar piše str. 22—24 na pr.:

- 2) Herkunft, Sitten und Verfassung der Slawen in Krain, Görz, im Triester-Gebiethe und in den umliegenden Gegenden.

»Die Slawen sind in der Geschichte ein neues Volk. In der zweyten Hälfte des VI. Jahrhunderts treten sie aufgeführt von Jornandes, Prokop und Menander, aus dem Scythischen und Sarmatischen Gemengsel hervor, und fangen an unter der Regierung des Kaiser Justinian über die Donau in das Reich der Römer einzubrechen. Jetzt sind sie nach dem Raume, welchen sie bewohnen, das allerausgebreitetste Volk auf der Erde. Ueberhaupt wohnten sie vorhin jenseits der Donau, unweit vom Ufer derselben, in unermesslichen Räumen. Schon Ermanrik König der Ost-Gothen besiegte um d. J. 376 einen Theil der Slawen, unter welchen auch Wenden (Venedi, Venadae, Veneti) vorkommen. Ein Zweig von diesen Slawen, welche der Deutsche Wenden oder Winden nennt, nahm beständige Wohnsitze an der obern Drave, Save, Kulpa, am Sontius, Timavus, und am Meerbusen von Triest. Der Abkömmling dieses Stammes nennt sich noch bis auf den heutigen Tag einen Slawen (Slovénez). Im engsten Sinne zwar werden nur die Steyerischen und Kärntnischen Slawen Winden (Slovenzi) genannt; jedoch erkennt sich in der weiteren Bedeutung auch noch der Krainer an diesem Gesamtnahmen, wenn die Rede von seiner Herkunft und Sprache im Gegensatze des Deutschen ist; der Italer nennt ihn einen Slawen (Schiavo) und in der übersetzten, im Jahre 1578 zu Laibach gedruckten Postille Spangenberg's, wie auch in andern spätern Krainischen Büchern wird die Krainische Mundart Slovenski jesik genannt. Alle Slowenzen im heutigen Inner-Oesterreich reden nur eine Slawische Mundart, Slowensko; nur die Slawen in Istrien sind Chorwaten. Noch bewahren beyde manches Eigenthümliche ihrer alten Vorfahren.

Liebe zum Ackerbaue, zum Hirtenleben, zur Bienenzucht und insgemein zu den Geschäften des friedlichen Lebens zeichnete den Slowenzischen Stamm ins besondere und überhaupt alle Slawen aus; daher ihr so ungeheurer und ausgebreiteter Anwuchs. Einfach war ihre Kost, Kleidung und Lebensart. Sie wohnten in schlechten zerstreuten Hütten familienweise. Ein jeder verfertigte sich selbst alles nothwendige Geräthe; man findet wenige Handwerksleute unter ihnen.

Sie betheten nur Einen Gott an, den Urheber des Donners und den Herrn des Himmels.

Von der ältesten Verfassung der Slawen ist uns wenig bekannt. Im Frieden wurde jede Gemeinde vom Supane (shopàn, dem Ältesten) nach einigen einstimmig angenommenen Gesetzen in Ordnung gehalten; im Kriege wählten sie einen Wojwoda (Herzog) Staraschinen (Feldhauptleute) und andere Kriegsvorsteher unter verschiedenen Benennungen, die sich in den Familien-Nahmen noch erhalten haben. Daher hatten sie keinen allgemeinen Regierungsplan, keine zusammenhängende Streitkräfte, und im engeren Sinne genommen, gab es keinen Slawen-Staat. Einzelne in dringenden Gefahren zu Wojwodon

gewählte Männer erwarben sich ein bleibendes Vertrauen, und eine der königlichen ähnliche Macht (Kral, König).

Seit den ältesten Zeiten bestimmte das erworbene Eigenthum und die damit verbundene Macht, welche vom Ansehen stets begleitet wird, die Eigenschaften des höheren und edlern Theils der Einwohner dieses Erdstrichs. Unter dem ost-gothischen Könige Theodorich waren im Noricum und an der Save schon eingeborne Familien (Provinciales), die einen Mittelstand zwischen dem Landesherrn und dem Volke ausmachten. Diese konnten sich unter den Slawen erhalten haben, weil wir sie unter Karl dem Grossen wieder finden.

An den bisher aufgestellten Zügen erkennt sich noch unser Slowenez, obwohl er im folgenden Zeitraume durch die Einwirkungen des Feudal-Systems und der christlichen Religion allmählich aufhörte, ganz das zu seyn, was er einst war.«

Proti koncu pravi str. 57. 58. na pr.: »Seit der zweyten Hälfte des letzten Jahrhunderts verbreitete sich unter dem Landvolke aus eigenem Triebe zur Belehrung die Kunde des Lesens und Schreibens in der Landessprache. Diesem Triebe gaben die Deutschen Schulen einen neuen Schwung; nun ist das Lesen und Schreiben in der Windischen und sogar in der Deutschen Sprache, so wie auch das Reden in zweyen und mehreren Sprachen nicht mehr selten. Windische Bücher finden überhaupt, besonders aber Erbauungsbücher, und die von Japel, Kumerdey, und andern übersetzte Bibel eine gute Aufnahme.

So streben Krain, Triest und Görz unter dem rastlos an dem Glücke seiner Völker arbeitenden Landesvater Franz I. zu ihrem erhabenen Ziele, der Veredlung, empor.«

Bil je Vodnik že l. 1806 tudi meščanskim stražnikom duhovni pastir, in kedar je čim dalje tim hujše pritiskala vojska s Francozom, jel je pesnik svoje rojake vžigati za na boj ter jim je v smislu nemških Kollinovih prosto, pa v narodnem duhu zložil: 12) **Pesmi za Brámbovce.** 1809. 8ⁱ str. 16. — So pa téle: 1) Pesem brambovska (Presvetli Cesar vabi nas — Na domovine bran . . . De se perséga naša bo — Povsót razlégala); 2) Molitva brambovska (Mogočni Bog! — Tvoj dih je stvaril sonca nove . . . Ko pléve ga skropi tvoj píh — Vsliš nas Bog!); 3) Perséga (Pred Bógam smo — Kir pregleda serca vse . . . De z' božjo močjo dopolnimo — Perséžemo!); 4) Estrajh za vse (Ako li če — Je bil Estrajh in bo za vse. . . Bit če, bit če — Estrajh za vse); 5) Brambovska dobra volja (Kár smo mi brambovci — Več nismo cágovci . . . Ko nazaj pridemo — Poroka bo). — Pesmi te imajo spredej „Predgovor“, spisan v nevezani, jako krepki besedi, ki je ponatisnjen na tanko v Pesme Val. Vodn. str. 71—74, prim. Vodnikove Pesni str. 99—100, in se glasí na pr. proti koncu:

„Bomo li roke križam deržali inu nemarno glédali, kako ptujci hočejo naše stare lastíne jemati, naše dežele med seboj deliti, nas pod svoj strah silit? — V' takih nevarnostih se skaže, kdo je mož; kdo rajši to vaga, kar je manj; kdo raji blago inu življenje zgubi, kakor svojo čast inu samosvojnost. Komur je tako per sercu, ta ne govóri mehke besede,

ampak iz polniga serca mu tečejo iz ust goréče pesmi, ktire junake k' junaštvu vžgejo.

Péli so nekidaj naši očaki, inu Turke pobáli; peli so, inu pod Sisek tekli Hassan Baša v' Savo potopít; inu če je Turk do nas perdèrel, so ga pognali, de so komaj nektiri razbojniki svoje pete vnesli.

Pojite tedaj, lubi Slovenci, te pesmi, vnémajte se z' petjam k' pravimu junaštvu, k' brambi našiiga svetiga Cesarstva; kar dopolnit nam Bog večni pomagaj!"

Pripravljavna pot v zemljopisje in zgodovino.

(Dalej.)

Kakor je veliko rastlin, ki človeka kinčajo in mu koristijo, isto tako je pa tudi veliko drugih, ki so škodljive, da celo smertonosne, imenujemo jih strupene zelí, dobro bi jih imeli poznati, da se varujemo škode.

Zemlja je pa tudi različna: 5) po živalih. Teh je neizrečeno veliko število po vseh delih na zemlji. Sploh se živali razdele v take, ki žive v vodi, v zraku in na suhem. Rastline žive od zemlje, vode in zraka, živali žive od rastlin in drugih žival. A živali, da bivajo in se hranijo so zopet navezane na druge živali in na rastline. Ako cela rastlinska plemena zginejo iz deže ali če jih končajo, zginejo tudi cela živalska plemena, ako pridejo nove rastline, prikažejo se pa zopet nove živali v kraji.

Ako se pokončajo živali, ki žive od drugih žival, se poslednje pomnože, in so v pogubo in škodo vsemu okraju. Veliko tičev živi od zaželk in červov, ako take tiče zelo pokončujejo v kraji, jih razpode ali ukončajo, se bodo gosence, kebri, červi, polži in druge škodljive živali tako pomnožili, da človek na svojem posestvu ne bode imel nič varnega pred merčesom. Zato je vsemodri stvarnik v vsakem kraji tudi pri živalih tako uredil, da škodljive ne prevagujejo z lepa; a kratkovidni človek večkrat moti red, ki ga je Bog postavil; misli, da bode dobro storil, a sam sebi napravlja škodo.

Kakor je vsaka rastlina viša stvar, kakor zlato, srebro in žlahni kamen, tako je tudi vsaka žival više, kakor vse rastline. V obojih je življenje, a živalsko življenje je žlahnejše in prestejše od rastlinskega življenja. Rastlina je navezana na kraj svojega rojstva, a žival se prosto giblje. Rastlina ne čuti, ne more zapaziti; žival čuti bolečine, lakoto, žejo, vidi, sliši, čuti, se boji, se veseli. Rastline so neme, a skoraj vse živali lahko oddajajo glasove. Červ, riba in zaželke so mutaste, a pri živalih višjih plemen slišimo glasove za veselje in bolest. Neverjetno

ni, da si živali po svojih glasovih lahko kaj dopovedujejo. Ali ni jedna žival nima dar jezika ali vredjenega govora, ta nebeški dar je podeljen le človeku samemu. Ni jedna rastlina nima duše, ki bi mislila in hotela; nad živalimi se že vidi nekaj duši podobnega, ker žival se spominja, sanja, večkrat dela tako, kakor da bi imela pamet in voljo.

V marsikaterem oziru imajo živali mnogo, kar je rastlinam podobnega. Kakor rastlina s koreninami, mladikami in perjem, ne da bi vedla kaj dela, živež vleče iz zraka in tal, tako je žival po notranje prisiljena, da si išče živeža, da se varuje sovražnikov, da si življenje ohrani. Kakor se vsaka rastlina kinča s tem ali unim venčičem, ta ali uni sad rodi, in ima svoje vlastno cvetje, a vsako pleme svoje vlastno cvetje in sad, tako morajo tudi živali storiti kaj, vsaka po svoje. Kača sleče kožo o svojem času, tič zgubi svoje perje, gorski zajec spreminja svojo barvo po letnem času; gosenca si sama sprede svojo rakev, in se spremeni v metulja. Nekatere rastline so take, da bi človek mislil, da čutijo, so pa take, kakor berž se jih človek dotakne, skerčijo peresa ali jih pobesijo; isto tako so pa tudi živali, ki so prave umetaljnice, ker namreč napravljajo take reči, da jih tudi umeten človek ne more posnemati.

Pri vseh živalih je pa nekaj, kar jih priganja v gotova dejanja, vsako po svoje. To silo, ki živali mora v delovanje, imenujemo naravsko silo, nagon. Ta nagon priganja, da dela žival, kar sama ne razume, mora ubogati, še celo voliti ne more, ali bode tako ali drugače delala. Tega dela se ni naučila, ne more ničesa pozabiti, niti popolniti; svojo umetnost prinese s sabo na svet. Nagon sili najprej živali, da se ohranijo, pri nekaterih jih priganja nagon k umetnosti. Poglej, prav redno dela tič svoje gnezdo, in sicer vsak po svoje. Čebele delajo svoje satovje, ga napolnijo s sterdjo, bober dela svoje hiše in pajek prede mreže, da človek ne takih. Te umetnosti nahajamo pri mnogo živalih, vendar pri teh je nekaj posebnega. To vse stori nagon. Zvita lisica nima uma, a njeni nagon jo zbrihta in jo uči umetnosti. Kar je pri človeku um, to je pri živali nagon, ta ji svetuje, kako ima ravnati v življenji.

Vse živali pa ne morejo živeti po vseh deželah in v vsakem obnebji; vsak zemeljski pas, vsako obnebje ima svoje verste živali. Velbljud, lev, opice, veliko verst tičev, kače, zaželke žive le v toplem obnebji, v merzlem bi kmalo poginile. Beli medved, severni jelen, los, divja koza, marmotica, zobol in veliko drugih žival bi ne moglo živeti po toplih deželah, ko bi tudi imele dosti hrane.

Tudi v živalski naravi je razloček, kar se tiče obnebja. V toplem vročem pasu žive mesojedne, kervoločne, dereče in strupene živali, na pr. tiger, lev, panter, krokodil, strahovite kače. V merzlem obnebji, kjer ni odveč živali, bi se med sabo pokončale, ko bi bile tako dereče in kervoločne; a niso, bolj mirne so in se žive od rastlin.

Živali toplih dežel so bolj pisane, a ne tako v merzlem obnebj. Živali toplih zemeljskih pasov so ali vse gole, ali imajo pa le redko dlako, merzli sever živi pa živali, pokrite s toplo kožuhovino.

Jedino le človek je vstvarjen za ves svet, in bistveno je njegova narava v vsakem obnebj, v vsakem kraji jednaka. On ve, kako se ubrani vročini in mrazu, ali pa se privadi obojega, in povsod si zna živež pridobiti. Zato se ne usuši v topli Afriki, niti ne zmerzne v merzli Sibiriji, v Laponiji in med ploščami ledenega morja, ker Bog ga je zato odločil, da gospoduje skoraj povsodi na zemlji, kjer bi poginile po večem vse živali drugih obnebij. On ni tedaj bitje, vstvarjeno le za to ali uno obnebje; ves svet je njegov, in on je za ves svet.

Od začetka je bilo le malo žival vsake sorte, in vse so letale proste po nekaterih krajih. Sčasoma so se pomnožile, in so zašle v druge kraje, kjer jih poprej ni bilo. Največ jih je pa človek razširil, in pripeljal v tuje kraje, jih privadil obnebja, katero jim od kraja ni ugajalo. Ko so Ameriko najdi, tam ni bilo konj, psov, volov, prešičev in oslov; še le Evropejci so jih tje naselili. Beržkone izvirno tudi te živali niso živele v Evropi, ampak so prišle še le iz Azije sim, ker Srednja Azija je menda domovina naših domačih žival; sedaj so pa tako daleč razširjene, kakor človek, in so se povsod tako udomačila, da skor ne mislimo, da so prišle od drugod. Nekaj živali človek sam oskerbuje, da mu strežejo, njih veliko pa se mu zoperstavlja, dokler morejo, in ostanejo proste; te so divje, une pa domače živali. Od divjih žival jih veliko živi v sovraštvu s človekom, škodljive so mu in nevarne njegovemu življenju, pri nas: volk, medved, ris in druge, v toplem pasu prote te kervoločne zveri njegovemu življenju. Zato je pa tudi človek veliko takih žival, ker so mu nevarne, ali od svojega prebivališča pregnal, ali jih celo iztrebil. Pa tudi druge neškodljive so se tam, kjer jih je bilo nekdanj veliko, na številu zmanjšale, ali se popolnoma izgubile. Po gozdih je nekdanj živel tur, ki je bil človeku nevaren, a po gorah kozorog (divji kozel) z velikimi rogovi in los z lepimi rogovi, dvoje zgolj neškodljivih žival, te živali so sedaj popolnoma zginile iz naših krajev. Volkov, medvedov ne terpe ljudje radi, kjer morejo, jih spode ali pobijejo in teh živali je čedalje manj.

Stare povedke pripovedujejo od velikih zmajev, ki so bili tu in tam po planinah in so bili vsi okolici v strah, morebiti so bile to velike kače, ali pa je vse to izmišljeno.

Krotke ali ukrotene živali služijo človeku, večkrat so njemu največe bogastvo, spremljajo ga, so njegovi prihišniki, rečemo jim tedaj prihišne živali. Da je človek živali ukrotil, posluževal se je različnih sredstev, nekatere živali se lože ukrote od drugih. Pri nekaterih je bilo že dosti, da jim je utolažil lakoto in žejo, ali da jih je varoval naravnih sovražni-

kov, da jih je mlade k sebi jemal in privadil, a druge je moral strahovat in tako privaditi, da so ga bogale, ker skoraj vse živali se dobro spominjajo prejetih dobrot in kazni, da! nekatere se hote maščevati zaradi prejetih kazni, in pri tem zo zelo zvite. Veliko koristi dobiva človek od žival, mrtve ali žive morajo služiti človeku.

Vsako obnebje pa nima le različnih divjih žival, marveč v vsakem kraju so tudi drugačne prihišne živali. V prav merzlih severnih krajih na pr. v Laponiji in Sibiriji je severni jelen in pes, v topli Aziji in Afriki je velbljud in slon, v nekaterih krajih južne Amerike je tudi lama koristna tovarna žival. Po naših krajih so najpoglavitnejše: konj, osel, goveda. Od vseh domačih žival je pa pes najdalje šel s človekom; v Ameriki ga najdemo od Grenlandije do Patagonije, v Aziji od Sibirije do Vzhodne Indije. Ravno tako živi na visokih gorah, dokler so človeška stanovanja, na pr. na Veliki Bernardovi gori. Tudi konj, govedo, ovca so daleč na sever in na jugu do toplih krajev razširjeni, ker človek si je veliko prizadeval, da privadi te koristne živali obnebja, v katerem sam živi.

(Dalje prih.)

Spominske slike iz svetovne razstave l. 1873.

Načertuje Jos. Levičnik, učenik.

(Dalje.)

Motto: „Človek se uči
Dokler živi.“

Narodska prislovica.

Dozdaj omenjal sem onih držav, ki so na svetovni razstavi kazale v bolj obširni meri svoj napredek pri šolstvu. Tudi Švicarska razpostavila je bila precej učnih stvari, toda, tudi ona Nemčiji enako ne v posebni sgradi, ampak v poslopju, ki nam je kazal navadni švicarski dom (Schweizerhaus). Pa še ondi niso bile učne stvari vse skupaj v eni sobi združene, ampak raztresene po raznih prostorih zelo ličnega in snažnega poslopja. Da to ni delalo na obiskovalce vgodnega vtisa, je lahko razumljivo. Videti so bile ondi dobro vredjene zbirke metuljev in kebrov, mnogo mineralij, semen, zemljevidov, velikih stenskih tabel za muzični in pevski poduk, in sicer z glaskami na peterih in tudi le na treh čertah (Notensystem mit 5 und 3 Linien), izverstna ročna dela Genevske šole, mnogo lesenih rezljnin (Schnitzwaaren) raznih šol, kar je kazalo, da se po švicarskem pri otrocih že v zgodni mladosti prične gojiti uk, ki daje lesene igrače menda mladini, malo da ne vse znane zemlje. (Kaj tacega, — al vsaj spodbuda in navodi za take in enake uke — bi bilo pač marsikje priporočati in poskušati. Tudi družih navadnih učnih pripomočkov se ni manjkalo; zlasti naj omenim posebne sobice z raznoverstnimi fizikalnimi aparati. Šolska klop razpostavljena je bila le ena s sedežem za

dva otroka, in kar je bilo posebnega na nji, bilo je to, da je imela na srednji strani pod berilnjakom priredjeno primerno-visoko pručico (Fuss-schemel) za noge.

Stikoval sem sicer še po drugih prostorijah obširne razstave, kje bi bil najdel še kaj šolskega blaga; pa razun hvalevrednih ročnih izdelkov Škofjeloške nunske šole, ki so se nahajali v „Pavillon der additionalen Ausstellung“, nisem zamogel nikjer nič vracati. Morebiti so bili drugi moji sobratje v tej zadevi bolj srečni. —

Zanesel me je bil veter tudi v „Pavillon des Kindes“. „Kaj si nek tam stikoval, ali ti morda že gre na otroško?“ bi vtegnil kdo reči. Res je, da nahajalo se je ondi izpostavljenih igrač na zasipe, pri katerih bi bili le otroci v svojem pravem elementu; pa ni bilo tudi brez tacih svtari, ki bi bile v šoli za kazavni poduk „non plus ultra“. Da! videl sem ondi celo kipe, kateri bi se, ko bi bil jaz minister poduka (šmenc! ali ne, da danes visoko gor gledam?) morali nahajati v vsaki pripravnišnici. Kaj je neki to moralo biti? Natančno po naravi posneti kipi otrok, ravno kakovo naj bo njihovo telesno postavljenje (Stellung), ako stoje, sede, leže, lete, se pestujejo itd., da je za njihovo rast, razvitek in zdravje koristno in pospešno; — in zopet nasprotno: kako naj ne stoje, sede, leže, lete, se pestujejo itd., da si zdravja ne kvarijo, razvitka ne ovirajo in napačno ne vzrastejo. Ako bi bili pa taki kipi v oziru na ceno morebiti predragi, naj se bi pa vsaj v slikah podali odgojiteljem mladine. Zlasti pri telovadbi z začetniki, menim, da bi bili taki in enaki navodi ter vaje na pravem mestu.

Ker so gg. učiteljem godbena orodja več ali manj zanimiva, naj pár besedi spregovorim tudi še o tem. Koliko je bilo sploh v razstavi naku-pičenih takih reči: orgelj, glasovirov, harmonij itd. itd., bi bilo v resnici težavno pošteti in povedati, le škoda, da je bilo tudi to preveč raztreseno. (Tudi volja za skazovanje svoje umetnosti v igranji na raz-noterih orodjih se je prav pogosto razodevala. Bilo je virtuofov dost; detto tudi poslušalcev.) Specielno hočem toraj omeniti le „Musik-Pavillon-a“, kjer so se posebno odlikovala preumetna mehanična godbena orodja (Spielwerke) Heller-a iz Berna na Švicarskem. Kakor je znano, se taka orodja uri enako navijó, in potem sama igrajo. Skoraj neštevilno reči: knjig za fotografije (Fotografie-Album), tobačnic, omaric, hišic, mizic, stolov, otročjih igrač vsake verste, celo tičjih kletek in enacih stvari stalo je drugo poleg družega, in vsaka še tako drobna stvarica zmed njih hranila je v svojem osredku mehanično godbo. Tudi po zunajnosti so bile te reči neskončno lično in mično zgotovljene. Pa niso bile razpostavljene le take drobne stvari, ampak manjkalo se tudi ni večjih muzičnih orodij. Posebno zanimal me je glasovir, ki je po električni moči gnan, sam igral (elektrisches, selbstspielendes Klavier); še bolj mikale pa so me veli-

kanske mehanične orglje, za katere bi bilo pa treba šteti 10 gl., zapiši: deset goldinarjev, ako bi bil kdo hotel slišati njihovo godbo. (Tako stalo je namreč z debelimi čerkami zapisano na omari.) Slišal jih bil sicer marsikdo rad, — tudi moja malenkost se tega kratko malo ne bila branila; — al 10 forintov šteti, zoper to se je kerčil g. finančni minister menda do malega pri vseh obiskovalcih razstave. —

Ker govorim ravno o muzičnih orodjih, naj omenim tudi še nekaterih starin te stroke, ki so se nahajale razpostavljene v „Pavillon der additionellen Ausstellung.“ Komu zmed godbenikov pač niso znana imena slavnoznanih skladateljev: Beethoven-a, Mozart-a, Schubert-a i. t. d.? Glasovire njihove, katerim so imenovani sloveči mojstri izmikavali berž kot ne vpervič glasove one, katere zapisati jim je narekoval duh živahne fantazije, videl sem razpostavljene v tem oddelku. (Se ve, da bi tacega glasovira zdaj kak ošabni gizdalín ne postavil rad v svojo sobo; al ljudem, ki znajo ceniti slavne sprednike, so taka orodja kot svetinje, in ne dali bi jih iz rok za težke novce.) Pa tudi še drugih starinskih glasovirov, ter raznega muzičnega orodja: lajn (Leier), gosel, basov, klarinetov, pljunk (Harfe) itd., je bilo dokaj videti. Zlasti pozorno ogledoval sem starinske cimbale (Cymbalen), na katera orodja so igrali, kakor iz zgodovine vemo, že v stari zavezi. Ginjen od spoštovanja do slavni muzikalnih sprednikov zapustil sem kraj, ki mi je pokazal toliko častitih spominkov njihovih. (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Iz Kočevskega okraja. (Konec.) Zborovanje se je začelo ob 9. uri in je trajalo do 1 čez poludne. Predsedoval je c. k. okraj sl. nadzornik, v. č. g. dekan, in si je v svojega namestovalca izvolil nadučitelja iz Sodražice, gosp. Arko Lovreta. V perovodjo je bil zvoljen g. Papa iz Kočevja. — Opazke c. k. nadzornika. — Sploh se je povsod zadovoljno izrazil, posebno mu vstreza, da si šolski ravnatelji prizadevajo, vpeljati v šolo poduk v ženskih rokotvorih. Sicer pa meni, da je pri šolstvu pglavitni pogoj napredku, da imajo učitelji veselje do šole. Manj zadovoljno se je pa izrazil o šolskih vertih in vertnih šolah. (Mislimo pa, da je to bolj zadevalo tiste, ki niso bili navzočni, kakor navzočne učitelje.) Potem je govoril c. k. okrajni glavar gospod Dollhof. Ko je učitelje prijazno pozdravil, jim je priporočal soglasno delovanje krajnega šolskega sveta, srenjskega zastopa in duhovščine; le tam, rekel je, kjer je složno delovanje, je napredek mogoč. G. okr. poglavar je še nekaj podučeval učitelje, kako naj napravljajo izkaz o zamudah, in je poslednjič omenil blagotvornega delovanja Njih Veličanstvo za šolstvo; ves zbor zakliče trikrat »slava!« (Hoch!) Prišlo je sedaj na versto posvetovanje o šolskih čertežih, rspt. skušnje o njih v preteklem šolskem letu. Vsak je smel prosto govoriti, in govorilo jih je res mnogo o tem. Vladala je sploh ta misel, da se učni čerteži za 1- in 2razredne ljud. šole res težko dajo speljati, tudi so povdarjali, da polurno podučevanje slabo pristuje šolski disciplini in g. Pavčič je predlagal: Polurno podučevanje

na enorazrednicah naj se odpravi, in spremenjeni v celourno poučevanje. (No, prvenci imajo radi, ako vsake pol ure kaj drugega slišijo, a koliko to pri večjih koristi, ni težko uganiti. Vr.) Predlog je bil sprejet enoglasno. — G. Papa je poročal o točki: »Kterih vodil naj se učitelji večrazrednih šol poslužijo in derže, da se npravstvenost in odgoja vzderžuje in šolska mladež vadi spodobnega obnašanja«. G. govornik je rekel, da odgojo v npravstvo najbolj pospešuje lepa složnost med učitelji na večrazrednih šolah in s sosednimi šolami, g. Arko iz Sodražice in še drugi so še pristavili, da naj župani in duhovni na to gledajo, da otroci ne bodo zvnaj šole videli ravno nasprotje temu, kar se v šoli uče, ker slabi izgledi zvnaj pokvarijo to, kar so se otroci lepega učili v šoli.

(Tako govore šolski možje, ki jim je res mari za pravi napredek v šoli, namreč za napredek v npravstvu in čudorednosti. Kaj bi ti gospodje še le rekli, ko bi bili v mestu, rečimo pri nas v Ljubljani. — Tukaj smo imeli nasprot šole umetnike, ki so napravili celo kolibo iz lesa, in se skazovali v višjem jezdarstvu, no to naj že bode, dasiravno so sicer take umetnike kam drugam, a ne nasproti šoli vtaborili, a poslednje dni, preden so iz Ljubljane odhajali, in to je bilo v sredo julija, ko je bil sklep šolskega leta, so osnovali tudi otroške igre, in stopali so na oder šolski otroci, in igrali so cesarje in berače, angele in hudiče, kakor je že igra nanesla. — In ko so bile šole končane, se je tudi Sidoli zahvalil Ljubljančanom za lepe penenze, ki so mu jih darovali, a ljubljanski otroci pa umetniku za kratkočas in za zaslužek pri igri, za druge reči, postavim: za npravstvo, za šolski napredek, za to naj pa učitelji skerbe, igralci skerbe za zložnost, za lepe dobičke pri igri, otroci pa za razvedrilo in kratek čas, za drugo naj pa skerbe učitelji, ako imajo pa vendar prazne klopi, in otroke vse spridene, kdo je drugi kriv, kakor učitelji! Probatum est. Vr.)

Poročilo o okrajni bukvarnici je izdelal prvomestnik g. Papa. Bukvarnica ima sedaj 148 bukev. Prihodkov je bilo 88 gl. 8 kr., a troškov 78 gl. 33 kr. V knjižničarja je izvoljen g. Dovar, in v knjižnični odbor tudi g. Anton Lokar. — »Ali učitelj doverši že svojo dolžnost, ako samo poučuje?« o tem je govoril g. Raktelj, ki že mnogo o tem vé iz svoje lastne skušnje povedati, tudi je o tem govoril g. Petrič. — »Kteri kaznovalni pomočki naj bi se v ljudski šoli namesto odpravljenih telesnih kazni vpeljali?« O tej točki je poročal g. Pavčič. Učitelji so sploh povdarjali, da so drugej na pr. na Zgornjem Avstrijskem odpravljali telesne kazni, a pozneje so isti prosili, da bi se zopet vpeljale. G. Pavčič je nasvetoval tedaj sledeče: 1. Učitelj naj se poslužuje pri odgoji najprej pozitivnih pripomočkov, ako s temi ne shaja, še le negativnih. (Pozitivnim pripomočkom so pa vsaki čas prištevali darila. Vr.) 2. Učitelj nadomestuje v šoli stariše, tedaj naj ima tudi iste pravice. 3. Učiteljska konferencija v Kočevji želi, da bi se §. 24. šl. in uč. reda dne 24. avgusta po postavni poti prenarodil. O zadnji točki: »Bi-li ne bilo dobro, ko bi napredovalni tečaji na c. k. uč. izobraževališčih že zanaprej obstali, in ko bi bili dovoljeni, da bi sek tem zlasti stareji učitelji in tisti pripuščali, kateri se za učiteljski izpit pripravljajo.« O tej točki je poročal g. Hudovernik. Sploh so bili učitelji te misli, da se sedaj, ko ima vsaki okraj svojo bukvarnico slehernemu ponuja najlepša prilika, da bi se dalje izobraževal. — Posamezni predlogi in nasveti. G. Čop je želel, da bi se učiteljem potnina in dnina precej po

konferenciji splečala. Potem je bila volitev a) v stalni odbor, g. g.: Janez Dovar, Anton Lokar in Leopold Abram, b) v okrajni šolski svet, g. g.: France Papa (17 gls.) in Jožef Raktelj (13 gls.). Za prihodnji okrajni zbor so zopet odločili Kočevje. Skupni obed je bil »zur Vereinigung«, kamor sta tudi prišla c. k. okrajni glavar in okrajni nadzornik.

Iz Dolenjskega. Šolska preskušnja v Šent-Jerneji na Dolj. 14. sept. t. l. — Krajni šolski svet je zahteval konecletne javne preskušnje na 2razredni šoli v Šent-Jerneju, in v predsednika takrat je bil imenovan dež. poslanec, gosp. Karol Rudež, ki je tudi podpredsednik kraj. šl. svetu. Zbralo se je okoli 356 šolskih otrok, dečkov in deklic, učitelja sta peljala naprej otroke k sveti maši, katero je služil drugi v. č. gospod kaplan. Pri sv. maši so peli otroci primerne pesmi in petje je spremljal g. nadučitelj Sajč z novim »Harmonium-om« od Titza iz Beča, kupljenim za podružnice, harmonium se pa tudi v šoli lahko rabi, kakor je uže omenil »Učit. Tov.« — Bilo je pa v cerkvi tudi mnogo ljudstva zbranega. Otroci odpevši zahvaljeno pesem, so šli v šolo, in na versto so prišli prvič otroci I. razreda, a v sobah II. razreda je bilo sprševanje. — Ko je bil I. razred pri preskušnji, so otroci iz II. razreda nekaj čitali, številili v sobi I. razreda, nadzoroval jih je ali g. učitelj ali g. katehet. —

Ob 9. uri zjutraj se je pričelo spraševanje s keršanskim naukom, kateri je izpraševal g. katehet. — Za tem je spraševal drugi g. učitelj celo uro o čitanji, številjenji, nekaj se je tudi na tablo pisalo. Posebno je dopadalo, ko so otroci iz abecednika znali kaj povedati od Cirila, in so tudi nekaj čerk zapisali z cirilico. (Berilo je mrtvo, le učitelji ga oživljajo.) Pri nazornem nauku so vedili otroci imenovati mnogo cvetic, katere je učitelj kazal iz rastlinjaka (herbarium-a), ta si je pa učitelj sestavil sam spomladi, ko so cvetice cvetele. Ko otroci odpojo še nekatere pesmi, so bili najpridnejše brani iz zlatih bukev, in I. razred odstopi po kratkem ogovoru.

Nato pripelje g. nadučitelj svoje učence v spraševalno sobo (II. razreda) in prvi g. kaplan izprašuje potem najprej iz keršanskega nauka, potem pa sprašuje nadučitelj iz I. berila, ter nekaj povest obdeluje, otroci pripovedujejo zapopadek beril, vmes pa se slovnica vpleta, iz II. berila so prišle na versto berilne vaje, ki segajo v zemljepisje »o zemlji, solncu in zvezdah«, potem nekaj iz političnega zemljepisja »o avstrijskih kronovinah«. Med tem je deklica pisala na tabli »Izpisek«, kateri je verlo dobro sestavila. Iz številjenja se je spraševalo iz druge računice, posebno o novi meri in vagi, pismene naloge so bile prav primerno vzete iz sadjereje. Med tem je že ura davno poldne odbila in otroci so prav živo peli več pesem iz I. in II. berila, a nekaj iz pesmarice in sklenili petje s cesarsko pesmijo. Pridni otroci so bili pohvaljeni, bilo jih je mnogo zapisanih v zlate bukve. — Ko to mine, stopi iz klopi pridna deklica Jozefa Kesler iz Šent-Jerneja, ter nagovori v svojem govoru g. predsednika, poslušalce, učitelje, tovariše in tovaršice in omenja Presvitlega cesarja, posebno pa nagovarja součence in součenke k pridnemu šolskemu obiskovanju. Ko deklica konča svoj govor, zahvaljuje se gospod predsednik učiteljema za trud, pohvali otročiče, ter jih vnema za pridno obiskovanje šole. S tem je bila skušnja ob 1 uri končana. —

Otroke, ki so bili v zlatih bukvah zapisane, obdaruje pozneje še gospod predsednik kakor druga leta z bukvami, nekateri so dobili tudi nekaj srebernega denarja, tudi gosp. Jan. Ev. Tavčar, tergovec tukaj, je obdaroval nekatere učence. Slava in hvala v imenu obdarovane mladine.

Ako še povemo, da so bile na mizi razpostavljene pisanke učencev I. in II. razreda v lepopsiji, pravopsiji in številjenji in risanke, isto tako tudi

ročna dela, ki so jih deklice pod navodom soproge g. nadučitelja, izdelovale, in cepljena drevesa z nakladom, razkladom in za kožo, tako smo s tem podali kratko sliko preskušnje v Šent-Jernej. Med poslušavci je bil tudi nadučitelj iz sosesčine, bilo je videti tudi nekaj mater, ki bi bile rade šle v šolo poslušat, a notri priti ni bilo mogoče, šolska soba je bila vsa polna, a poslušale so zunej šolske izbe. (Lepo znamenje, da se ljudstvo tako za šolo zanimiva, javne preskušnje so največ zaradi starišev, sčasoma bodo pa že Šent-Jernejčani tudi več šolo napravili. Vr.)

Iz Kerškega okraja. (Dalje.) Drugi dan strogo ob 8. uri smo se vsi snidili v šoli v Kerškem, kjer so se že bili zbrali otroci iz I. razreda. Otroke je imela podučevati iz dveh oddelkov, učiteljica gđn. Gusel. Jezikov nauk je obravnavala z malimi (ber. vajo iz Abced. »Postrežljiv deček.«.) V II. oddelku so iz table prepisovali »Prebrisana glava, in pridne roke so največje bogastvo«. Učiteljica reče! »1«, mali sežejo po bukvice, »2« vzdignejo jih v zrak, »3« polože jih na klop pred se. Potem jim reče knjigo odpreti in narobe obrniti, jim pove povest in ukaže otrokom, da jo tudi oni povedo, jim bere sama naprej, a otroci bero potem za njo.

Ko se to zgodi, je v ednini, dvojnini in množini pustila iz berila pisati I. oddelk, in pogledala, kako so v II. oddelku prepisali. Potem so pa ti brali povest: »Bodi usmiljen« (od Lukca). Otroci so prav izgledno tudi brali skupno (v kornu), ko je učiteljica znamenje dajala terkaje s palčico na klop. S tem je bil jezikov uk končan. Učiteljica je podučevala tedaj dva oddelka ob enem v I. razredu. Številjenje je prevzel g. Valentin Burnik, drugi učitelj iz Šent-Jernej, ki je tudi prav izgledno številko »5« s pervenci obravnaval, v II. oddelku so iz računice prepisovali. Poprej jih je tako malo zbrihal, ter rekel: vstanite, vsedite se, glejte na desno, na levo, v me! i. t. d., da so bili bolj pazni, ter potem jim prav metodično po navodu dr. Močnika predlagal v izgled in posnemo. Oddih 10 minut med 2 urama. — Otroci so šli v telovadnico. — Petje, ki je bilo ob 10. uri, prevzel je g. Šest, drug učitelj iz Rateč. Uril jih je iz »Levičnikove« zbirke »Hvala božja«. (Rožče dišijo, lepo cveto, glavce molijo, gori v nebo.) Najprej je razlagal besede, potem učencem naprej zapel, peli so potem posamezni, na to po 2 ali 3 in sčasoma vsa šola; kmali so se naučili, najprej po eno versto, po dve i. t. d. — Prav metodično. — Risanje je prevzel g. Jakob Cepuder, drug učitelj iz Leskovca; začel je: »1« tablice ven, »2« pokazite jih! i. dr. Naredite pike, zvezite perve dve, naredite vodoravne, navpične krive črte! Vse prav po navodu. Sklep šole. Kakor pri začetku, tako so tudi ob sklepu šole molili neko molitvico. — Na to je g. nadz. rekel učiteljem, da naj kritikujejo. — Bilo je vse izgledno, razven opombe, da naj se pravilno govori v slovenščini z otroci, — drugo je bilo vse pohvaljeno. G. nadz. je želel pokazati iz nove šole, da vidijo tudi stareji učitelji, in zares to več pomaga, kakor konferencije. Ob 12. uri je bil obed; vendar se je bilo že mnogo g. g. učiteljev razšlo tako, da nas je le malo ostalo, vendar smo se še dobro imeli, in bode nam ostal drugi dan v vednem spominu in smo zelo hvaležni našemu neutrudljivemu nadzorniku, ki bi rad šolstvo na višjo stopnjo povzdignil, dobro vedoč, več, ko učitelj ve, bolje tudi podučuje šolsko mladino.

Pri zborovanji je bil prvi dan navzoč tudi c. k. komisar v Kerškem dr. Rülling kot namestnik deželnega poglavarja, ki je prijazno pozdravil učitelje in potem naznanil, koliko dobi vsak potnine in dnine za oba dni. To svoto smo prejeli precej drugi dan, bila pa je manjša kot prvo leto. Tudi pri obedu nas je počastil s svojo navzočnostjo Slava!
Janez!

— *Iz seje c. k. dež. šol. sveta v Ljubljani dne 17. avgusta t. l.* Razrešene vloge so se vzele na znanje. — Prošnje za spraznjeno učit. službo na gimnaziji v Rudolfovem so se predložile slav. ministerstvu z dotičnim predlogom. — Gimnaz. učencu se je dovolilo, da sme priti k ponavljavni preskušnji. — Nekaterim učencem na c. k. gimnaziji v Ljubljani se je privolilo, da smejo izvanredno ponavljati razred. — Učni čertež za gimnazijo v Kočevji se je poterdil. — Protokol št. 14 in učni čertež za l. 1876/7, ki ga je predložila višja realka v Ljubljani, se je vzel na znanje z nekaterimi didaktičnimi opombami vred. — Protokol št. 11, ki ga je predložila realka s predlogom, v katerem nasvetuje, da bi se učna tvarina iz veronauka primernejše razdelila, se je predložil sl. ministerstvu s primernim nasvetom. — Prošnja realke v Ljubljani, da bi se razdelili 4 nižje razrede, se je predložila priterjevaje sl. ministerstvu. — Učitelj na višji realki v Ljubljani je bil stalno umeščen z naslovom profesor in priznala se mu je perva petletna doklada. — Prošnja pomožnega učitelja za risanje v Kočevji se je motivirano odbila. — Prošnja za učit. službo v verouku se je predložila slav. ministerstvu. — Zastran reversa, ki ga podpisujejo tisti, ki imajo državne štipendije, da so odločeno število let pri učiteljstvu na Kranjskem, se je predložil primeren nasvet c. k. ministerstvu. — Prošnja učitelja, da bi smel vnovič narejati učiteljski izpit, se je oddala c. k. spraševanski komisiji za splošne ljudske in meščanske šole, da se v tem izreče. — Dvema učiteljema se je obrok za učiteljski izpit podaljšal do konca l. 1877. — O priliki nadzorovanji nekaterih ljudskih šol v Postonjskem in Logaškem šol. okraji se je ukazalo, da se imajo odpraviti neke neprilichnosti, a poročilo o nadzorovanji Idrijske šole se je poslalo ministerstvu za poljedelstvo. — V Žireh se je privolil poldnevni poduk. — Okraj. šl. svetu, ki je prosil, da bi pomožni učitelj imenovan bil provizornim učiteljem, se je to odreklo z ozirom na postavne določbe. — Prošnja pomn. kraj. šl. sveta, da se učitelju poviša plača, se ni sprejela. — Prošnje za prizanašanje, oziroma oproščenje kazni zastran šolskih zamud, se niso vlsiale. — Nadučitelj Bernard Jevnikar je bil upokojen z vso letno plačo. — France Adamič iz Šmartna pri Litiji je bil poterjen za stalnega nadučitelja v tem kraji. — Tretjemu učitelju v Šent-Jernej se je priznalo 400 gl. l. p., a dosedanjima učiteljema se plača ni zvišala. — Otrokom umerle učiteljske vdove se je odgojnina ustavila, a priznala se jim je konkretalna upokojnina in četertletnina za pogreb po umerlem očetu. — Prošnje za nagrado in pripomoč so se razrešile.

— *Učiteljsko društvo za slovenski Štajer* je imelo 16. avgusta svoj občni zbor v ptujski čitalnici. Zbralo se je okoli 50 udov, predsedoval je gosp. Lapajne. Iz poročila tajnikovega je razvidno, da je društvo imelo pravih udov 65, podpornih 8, skupaj 73 udov. »Slov. Učit.«, društven organ, se sedaj tiska v 400 iztisih. Pravih naročnikov je okoli 370, 25 iztisov se pošilja v zameno za druge časopise. Odbor je imel — zarad raztresenja odbornikov samo 2 seji. »Občna zgodovina«, ki se tiska v »Slov. Učit.«, se bode tiskala v posebni knjigi v 2000 eksemplarih. Slov. učit. koledar se je tiskal v 400 eksemplarih. Blagajnik g. Kovačič je poročal o gmotnem stanji. Društvo je imelo prihodkov 724 gl. 80 kr. — a troškov 648 gl. 80 kr., ostane v blagajnici 76 gl. — kr. Bili so potem voljeni 3 pregledovalci računa g. g.: Strenkelj, Stuhec, Kosi. — »Društveno delovanje.« — O tej točki govori g. Romih iz Ptuja, ter pravi, da društveni organ »Slov. Učit.« preveč politikuje. Odgovarjajo mu pervosednik, Žinko, Jarec, Kryl, rekoč, da ima list nalog, zagovarjati narodno stališče pri slovenskih šolah. Predlog g. R. se enoglasno zaverže. —

Društvenina znaša prihodnje 3 gl. 50 kr. a »Slov. Učit.« stane 3 gl. — Prihodnji občni zbor ima biti v Brežicah, a društveni sedež Ljutomer, predsednik je g. Lapajne. V odbor se volijo g. g.: Kryl, in Klanjšček iz Ljutomera, Kovačič, Žinko in Strenkelj iz Središča, Stuhec iz Huma, Repič od sv. Miklavža, Jarec od sv. Jurja na juž. železnici, Kregar iz Celja, Brezovnik iz Vojnika, Škoflek iz Vranskega, Kunstič iz Sevnice, Jamšek iz Rajhenburga in Poljanec iz Brežic. — «Posamezni predlogi.» — G. Kryl je predlagal, da bi društvo izdalo v prihodnjem letu kratko zemljepisje za ljudske šole. — Poslednji predlog se je izročil novemu odboru. Drugi dan je imelo 9 navzočih odbornikov sejo, pri kateri se je volil za podpredsednika g. Kryl, za blagajnika g. Kovačič, za tajnika g. Klanjšček.

— Učiteljska spraševanja bodo to jesen 23. oktobra in naslednje dneve. Čas za razglaševanje je do 16. oktobra pri ravnateljstvu c. k. spraševanske komisije. Na prošnje, ki pozneje prihajajo se ne bode ozir jemalo. Prosvitci naj pridejo kar 23. oktobra ob 8. uri k pismenemu spraševanju.

Javna zahvala.

Pred kratkem je tukajšni šoli v. č. g. Janez Šolar, c. k. deželni šolski nadzornik za hum. nauke v srednjih šolah, podaril krasen „globus“ s slovenskim tekstom, za kar se blagemu g. daritelju v imenu šole najserčnejše zahvaljujem, ter rečem: Bog plati!

Vodstvo ljud. šole v Kropi.

Marko Kovšca, učit.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na 3razredni ljudski šoli v Šent-Jerneji na Dol. učit. služba, l. p. 400 gl.; na 2razr. lj. šoli v Šent-Rupertu učit. služba z l. p. 400 gl. Prošnje do 21. oktobra pri kraj. šl. svetu. — Na 4razr. lj. šoli v Ribnici učit. služba, 400 gl. in stanovanje; kraj. šl. svetu do 25. oktobra. Na 2razr. lj. šoli v Šent-Vidu pri Zatični nadučit. služba, 500 gl., 50 gl. opr. doklada in stanovanje; kraj. šl. svetu do 26. oktobra. — V Tunjicah je učiteljska služba z letno plačo 400 gl. in s prostim stanovanjem izpraznjena. Prošnje za to službo se morajo v 14. dneh pri c. k. okr. šol. svetu v Kamniku predložiti. C. k. okrajni šolski svet v Kamniku, dne 17. septembra 1876.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. Anton Javoršek iz Merne peči v Mengeš za 1. učitelja, in zač. pride tje tudi spraš. učit. kand. gđca. Frančiška Gonse. Gosp. Bern. Jevnikar iz Žužemberka gre v pokoj. V Čatežu pri Trebnem je učitelj g. Janez Terselič. G. Janez Celestina, poprej nam. učitelj na učiteljišču v Gradcu, je sedaj glavni učitelj na c. k. možkem učiteljišču tukaj, in namestni učit. g. Jernej Čuček je prestopil na realko. Spraš. učit. kand. gđc. Fani Arko je podučiteljica na derž. dekl. šoli v Terstu in spraš. učit. kand. g. Janez Levec je učitelj v Borovnici, zač.